

www.turkishstudies.net/social

Turkish Studies - Social Sciences

eISSN: 2667-5617

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY
Sponsored by IBU

Siyasal Toplumsallaşma Sürecinde Sosyal Medya

Social Media in the Political Socialization Process

Yakup Köseoğlu*

Abstract: Socialization in the sociological literature; It is defined as the individual's learning, internalizing and personalizing social experiences, that is, the individual's taking a place in that society as a member of the society (Fichter, 1996: 28). In other words; socialization "is the collection of a series of processes that bring about the transition of man from psychological to social being." (Celkan, 1996: 57). In this aspect, political socialization is defined as the process of transferring political values, beliefs, rules, tendencies and behavior patterns to individuals who are newly included in the system in order to sustain the existence of the political society (Dursun, 2002: 217).

Political socialization, which is defined as a part of the socialization process, refers to the process of being attached to a political system starting from childhood. Adherence to this system emerges as the greatest power needed by systems that have difficulties in meeting the demands and undergo serious crisis periods in order to survive (Alkan and Ergil, 1980: 14). Because; Contrary to popular belief, political socialization is not only a supportive effect and process of the current political system, but also a destructive effect carried out by opposing political cultural groups and transferred to new generations (Alkan, 1989: 51). At this point, if the current system cannot control the processes and agents of political socialization, it faces the threat of being eliminated by the opposing political culture in the first crisis it encounters. Therefore, one of the most important priorities of the modern state is to take an active role in the political socialization of the individual. As long as the agents of political socialization are under control, the political system will guarantee its future.

Classical agents of political socialization continue to function largely under state control. In particular, the school acts as the agent through which the modern nation-state can reach individuals most effectively in political socialization. However, the widespread use of internet access and use in the 2000s has revealed social media as a new political socialization agent. The most important feature of social media that differs from other socialization agents is that it is beyond the control of the modern state. In fact, this feature alone reveals what kind of a risk the new media, which is a new political socialization agent, actually brings with it for established political systems.

Structured Abstract: Political socialization, which can be defined as the process of learning the dominant values, beliefs, rules, tendencies and norms of the political system in which the individual lives, is of great

* Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sapanca MYO, Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Programı

Asst. Prof, Sakarya University of Applied Sciences, Sapanca VHS, Marketing and Advertising Dep., Public Relations and Promotion

ORCID 0000-0002-8902-0053

ykoseoglu@subu.edu.tr

Bu bölüm daha sonra editörlük tarafından doldurulacaktır!

Cite as/ Atıf: Köseoğlu, Y. (2020). Siyasal toplumsallaşma sürecinde sosyal medya. *Turkish Studies - Social*, 15(7), 201-213. <https://dx.doi.org/10.47356/TurkishStudies.47206>

Received/Geliş: 27 October/Ekim 2020

Accepted/Kabul: 20 December/Aralık 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 25 December/Aralık 2020

CC BY-NC 4.0

importance for the future of political systems. Because if the values that dominate the political system are not passed on to future generations, it may cause the current system to change or to collapse radically in the future. For this reason, many institutions in the social structure try to guarantee their own future by serving the function of political socialization as well as socialization. Institutions that transfer the dominant values of the political system to individuals and make them a part of the political system are called agents of political socialization. These institutions, which are called classical political socialization agents in the literature; family, school, friend groups, associations and NGOs, professional groups and mass media.

With the development and widespread use of internet technologies in the 21st century, a new social communication tool called social media has started to take place in our lives. Social media, which occupies an important period of time in the daily life of the individual, has significantly affected political socialization as in many areas of social life. Today, social media, which has become a platform where the individual performs many political behaviors such as learning the political system, accessing political information, expressing his political views, and expressing his political reactions, has now started to function as a political socialization agent. In this study, the functions of social media as an agent of political socialization, as well as the advantages and disadvantages it has in the process of political socialization will be discussed.

There are some studies in the literature regarding the function of social media as a means of socialization. In these studies, the effects of social media on the socialization of individuals are discussed. There is no doubt that these studies will be mentioned more in the future and will be supported by qualitative researches. In this framework, the effects of social media on political socialization will also be the subject of studies. This study is also important in terms of preparing a theoretical background for field studies on this subject. The study is mainly based on literature scanning technique. By referring to the texts on socialization in the literature and political socialization in particular, we will try to project the effects of social media on political socialization.

The rapid development in the use of social media causes changes in many concepts and processes in classical sociology. Socialization also takes its share from this change. While the individual is now integrated into the society they live in, they have started to acquire some of the values and norms through social media. This situation can even reduce the effects of the agents with which the individual has a primary relationship in the early socialization process. Now, the individual goes through a mixed socialization process with the values and norms of the society in which he lives and the values of different communities.

There is no doubt that at this point, political socialization processes are also affected by social media. It is an undeniable fact that social media has an effect on the process of learning political values and norms. However, at the point of political socialization, the individual experiences a socialization process fed by political values and norms different from his immediate environment.

The fact that social media is a means of political socialization brings along some advantages and disadvantages compared to classical socialization agents. First of all, social media provides individuals with access to more and more diverse information about the political society. Therefore, unlike classical socialization agents, social media allows a variety of information about the political system with the opportunity to directly access information without being exposed to censorship or conscious intervention. In addition, it is also a socialization agent with relatively little state intervention. This provides an opportunity for political socialization independent of the official ideology. School, which is one of the classical socialization agents, paves the way for the state to create individuals who do not pose a risk to the system and are the guarantee of the continuity of the system. In fact, perhaps the most important change created by social media in the field of political socialization occurs at this point. Social media is a very effective socialization agent outside the intervention of the state.

On the other hand, social media has disadvantages as a political socialization agent. First of all, the accuracy of the information obtained through social media stands before us as an important problem. The fact that the information obtained through social media is not confirmed too much and that many individuals do not have enough equipment in media literacy make this situation a great danger. Therefore, the fact that the information an individual will acquire about the political society is wrong or misleading may take political socialization beyond its purpose. In addition to this, being away from state intervention and control, which is accepted as an advantage, brings about the problem that political socialization is in the direction of the adoption of destructive ideologies. The recent use of social media platforms by terrorist organizations to gain

sympathizers is an obvious example of this. Therefore, this risk may cause political socialization, which functions as a guarantee for the future of the political system, to become an important risk for the future of the political system, in contrast to this purpose.

Despite all these advantages and disadvantages, it is certain that social media will be an important socialization agent in the world of tomorrow. Affecting all forms and areas of daily life, social media will fundamentally affect people's process of getting to know, interpret and internalize the political system. Field studies to be conducted in this field will reveal the effects on socialization and political socialization in particular.

Keywords: Political Sociology, Socialization, Political Socialization, Political Socialization Agents, Social Media

Öz: Sosyoloji literatüründe toplumsallaşma; bireyin toplumsal deneyimleri öğrenmesi, içselleştirmesi, kişiselleştirmesi yani ferdin toplumun bir üyesi olarak o toplumda yer edinmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Fichter, 1996: 28). Bir başka ifadeyle; toplumsallaşma, “insanın psikolojik varlıktan sosyal varlığa doğru geçişini meydana getiren bir dizi süreçler toplamıdır.” (Celkan, 1996: 57). Bu boyutuyla siyasal sistem açısından bakıldığında siyasal toplumsallaşma; siyasal toplumun varlığını sürdürebilmesi için, siyasal değer, inanç, kural, eğilim ve davranış kalıplarının sisteme yeni dahil olan fertlere aktarılması süreci olarak tanımlanmaktadır (Dursun, 2002: 217). Toplumsallaşma sürecinin bir parçası olarak tanımlanan siyasal toplumsallaşma, çocukluk döneminden itibaren başlayan bir siyasal sisteme bağlanma sürecini ifade etmektedir. Bu sisteme bağlılık, talepleri karşılamakta güçlük çeken ve ciddi bunalım dönemleri geçiren sistemlerin varlıklarını sürdürebilmek için ihtiyaç duydukları en büyük güç olarak karşımıza çıkmaktadır (Alkan ve Ergil, 1980: 14). Çünkü; sanılanın aksine siyasal toplumsallaşma sadece mevcut siyasal sistemi destekleyici bir etki ve süreç değil, aynı zamanda karşıt siyasal kültürel gruplar tarafından yürütülen ve yeni nesillere aktarılan yıkıcı etkiye de sahiptir (Alkan, 1989: 51). Bu noktada eğer mevcut sistem siyasal toplumsallaşma süreç ve ajanlarını kontrol altında tutamazsa karşılaştığı ilk krizde karşıt siyasal kültür tarafından ortadan kaldırılma tehdidi ile yüz yüzedir. Dolayısıyla modern devletin en önemli önceliklerinin başında bireyin siyasal toplumsallaşmasında aktif bir rol almak oluyor. Siyasal toplumsallaşma ajanları kontrol altında olduğu oranda siyasal sistem geleceğini garanti altına almış olacaktır. Klasik siyasal toplumsallaşma ajanları büyük ölçüde devlet kontrolünde işlevini sürdürmektedir. Özellikle okul, modern ulus devletin siyasal toplumsallaşmada bireylere en etkin ulaşabildiği ajan görevini yürütmektedir. Fakat 2000’li yıllar ile yaşanan internet erişim ve kullanımındaki yaygınlaşma sosyal medyayı yeni bir siyasal sosyalleşme ajanı olarak ortaya çıkarmıştır. Sosyal medyanın diğer toplumsallaşma ajanlarından ayrıldığı en önemli özelliği ise modern devletin kontrolünün dışında olmasıdır. Aslında salt bu özellik bile bu çalışmanın konusunu teşkil eden yeni bir siyasal toplumsallaşma ajanı olan sosyal medyanın aslında kurulu siyasal sistemler için nasıl bir riski beraberinde getirdiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siyaset Sosyolojisi, Toplumsallaşma, Siyasal Toplumsallaşma, Siyasal Toplumsallaşma Ajanları, Sosyal Medya

Giriş

Bireyin içinde yaşadığı siyasal sistemin hakim değer, inanç, kural, eğilim ve normlarını öğrenme süreci olarak tanımlanabilecek siyasal toplumsallaşma, siyasal sistemlerin istikbali açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü siyasal sisteme hakim olan değerlerin gelecek kuşaklara aktarıl(ma)maması, gelecekte mevcut sistemin değişime uğraması veya kökten yıkılmasına neden olabilmektedir. Bundan dolayıdır ki toplumsal yapıdaki pek çok kurum, toplumsallaşmanın yanında siyasal toplumsallaşma işlevi de görerek kendi geleceğini garanti altına almaya çalışmaktadır. Siyasal sistemin hakim değerlerini bireylere aktaran, onları siyasal sistemin bir parçası haline getiren kurumlar siyasal toplumsallaşma ajanları olarak adlandırılmaktadır. Literatürde klasik siyasal toplumsallaşma ajanları olarak adlandırılan bu kurumlar; aile, okul, arkadaş grupları, dernek ve STK’lar, meslek grupları ve kitle iletişim araçlarıdır.

21.Yüzyılda internet teknolojilerin gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla sosyal medya olarak adlandırılan yeni bir sosyal iletişim aracı hayatımızda yer edinmeye başlamıştır. Bireyin gündelik yaşantısında önemli bir süreyi işgal eden sosyal medya sosyal hayatın pek çok alanında olduğu gibi siyasal toplumsallaşmayı da önemli derecede etkilemiştir. Günümüzde bireyin siyasal sistemi öğrenmesinden, siyasal bilgilere erişmesi, siyasal görüşlerini ifade etmesi, siyasal tepkilerini ortaya koyması gibi pek çok siyasal davranışını gerçekleştirdiği bir platform haline gelen sosyal medya artık bir siyasal toplumsallaşma ajanı işlevi görmeye başlamıştır. Bu çalışmada da sosyal medyanın bir siyasal toplumsallaşma ajanı olarak gördüğü işlevlerin yanı sıra siyasal toplumsallaşma sürecinde bünyesinde barındırdığı avantaj ve dezavantajlar da ele alınacaktır.

Sosyal medyanın bir toplumsallaşma aracı olarak gördüğü işleve yönelik literatürde bazı çalışmalara rastlanmaktadır (Çambay, 2015: Metin, 2016: Dursunoğlu ve Kömür, 2018: Türköz, 2016). Hiç şüphe yok ki bu çalışmalar ilerleyen süreçte daha fazla adından bahsettirip nitel araştırmalarla desteklenecektir. Bu çerçevede sosyal medyanın siyasal toplumsallaşma üzerindeki etkileri de çalışmalara konu edilecektir. Bu çalışma da bu konuda yapılacak saha çalışmalarına teorik bir arka plan hazırlanması anlamında önem taşımaktadır. Çalışma ağırlıklı olarak literatür tarama tekniğine dayanmaktadır. Literatürde toplumsallaşma ve özeldde siyasal toplumsallaşma konusunda var olan metinler referans alınarak sosyal medyanın siyasal toplumsallaşmadaki etkileri konusunda projeksiyon yapılmaya çalışılacaktır.

Siyasal Toplumsallaşma

Sosyoloji literatüründe toplumsallaşma; bireyin toplumsal deneyimleri öğrenmesi, içselleştirmesi, kişiselleştirmesi yani ferdin toplumun bir üyesi olarak o toplumda yer edinmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Fichter, 1996: 28). Bir başka ifadeyle; toplumsallaşma, “insanın psikolojik varlıktan sosyal varlığa doğru geçişini meydana getiren bir dizi süreçler toplamıdır.” (Celkan, 1996: 57).

Modern siyasal sistemler için en büyük tehlike, sisteme yeni dahil olan bireylerin sistem tarafından kendine uyumlu hale getirilememesi durumunda tebarüz etmektedir. Sisteme dahil olan her birey siyasal sistemde o güne kadar mutad olmuş davranış ve düşünüş kalıplarının dışında bir davranış sergilemesi muhtemel birer istilacı olarak görülmektedir. Bundan dolayıdır ki Konfüçyüs, bir siyasal sistemin ancak vatandaşları eğiterek, onlara siyasal sistemi öğretmekle kendisini güçlü kılabileceğini ileri sürmüştür (Alkan ve Ergil, 1980: 2). Bu düşünceden hareketle günümüz modern siyasal sistemleri eğitim kurumunu bu amaca matuf olarak dizayn etme eğilimindedirler. Fakat bilgi toplumunun getirdiği yeni siyasal toplumsallaşma araçları bu anlamda devletleri ciddi zorluklarla yüzleştirmektedir.

Toplumsallaşma sürecinin bir parçası olarak tanımlanan siyasal toplumsallaşma, çocukluk döneminden itibaren başlayan bir siyasal sisteme bağlanma sürecini ifade etmektedir. Bu sisteme bağlılık, talepleri karşılamakta güçlük çeken ve ciddi bunalım dönemleri geçiren sistemlerin varlıklarını sürdürebilmek için ihtiyaç duydukları en büyük güç olarak karşımıza çıkmaktadır (Alkan ve Ergil, 1980: 14). Çünkü; sanılanın aksine, siyasal toplumsallaşma sadece mevcut siyasal sistemi destekleyici bir etki ve süreç değil, aynı zamanda karşıt siyasal kültürel gruplar tarafından yürütülen ve yeni nesillere aktarılan yıkıcı etkiye de sahiptir (Alkan, 1989: 51). Bu noktada eğer mevcut sistem, siyasal toplumsallaşma süreçlerini ve ajanlarını kontrol altında tutamazsa karşılaştığı ilk krizde karşıt siyasal kültür tarafından ortadan kaldırılma tehdidi ile yüz yüzedir. Aslında salt bu özellik bile bu çalışmanın konusunu teşkil eden yeni bir siyasal toplumsallaşma ajanı olan sosyal medyanın aslında kurulu siyasal sistemler için nasıl bir riski beraberinde getirdiğini ortaya koymaktadır.

İçinde yaşadığı toplumun ayrılmaz bir parçası olarak, bireyin siyasal anlam dünyasını içselleştirmesi, siyasal sistemle ilgili görüş, davranış, tutum ve değerlerinin gelişmesi (Alkan ve Ergil, 1980: 7) olan siyasal toplumsallaşma, sadece yaşamın belirli bir dönemi için geçerli olmaktan çok yaşamın her anında ve yaşam boyu gerçekleşen bir süreçtir. Çocukluğun erken döneminde

başlayan siyasal toplumsallaşma, fertler arasında başlangıç noktası büyük farklılıklar gösteren olgunluk döneminde de devam etmektedir. Köklü rejim değişiklikleri ya da ideolojik değişiklikler, bireylerin yaşa bakılmaksızın yeniden toplumsallaşmasına neden olan etmenler olarak göze çarpmaktadır (Turan, 1976: 51). Yine bireyin yaşam deneyimlemesi sürecinde siyasal sistemle olan entegrasyon boyutu veya sisteme ilişkin bilgi seviyesindeki değişim de siyasal toplumsallaşma noktasında revizyona neden olabilmektedir. Özellikle 21. Yüzyılın başlarında internet teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin bireysel anlamda bilgiye ulaşılabilirliği kolaylaştırması ve bunun doğal sonucu olarak da eskiye nazaran siyasal sistem ve siyasal olanla ilgili bilgi seviyesinde köklü değişiklikler yaşayan kitlelerin yeni bir siyasal toplumsallaşma yaşamaya başlamış olması yadsınamayacak bir gerçekliktir. Yine bu süreçte siyasal iletişim kaynak ve araçlarında yaşanan hızlı çeşitlenme, bu sürecin yeniden hızlanmasında önemli bir etken olarak ön plana çıkmaktadır.

Kısacası, siyasal toplumsallaşma, genel sosyo-kültürel toplumsallaşmanın birer alt kategorisi ve spesifik bir boyutu olarak kabul edilmektedir. Bir başka ifadeyle, toplumsal kültüre yeni katılan bir bireyin kültürü öğrenmesi, içselleştirmesi ve bunları kendi özelliklerine, yetenek, zeka, bilgi vs., uygun şekilde davranışlara dönüştürmesine “toplumsallaşma”, bu genel kültürün siyasal değer, norm ve bilgilerin içselleştirilmesine ise “siyasal toplumsallaşma” denilmektedir.

Siyasal Toplumsallaşma Kuramları

Üzerine yapılan araştırmaların 19. Yüzyıla kadar geriye gitmesine rağmen ilk kez 1950’li yıllarda kullanılmaya başlanan siyasal toplumsallaşma kavramının (Alkan, 1980: 4) içeriği ve bu sürece etki eden etmenler hususunda oldukça tartışmalı noktalar ortaya çıkmıştır. Konuya ilişkin ortaya çıkan tartışmalar üç başlık altında toplanmaktadır (Alkan, 1989: 13-17; Yücekök, 1987: 31-41). Bunlar;

1. *Psikanalitik Yaklaşım:* Kaynağının Freud’un psikanaliz kuramından alan bu yaklaşıma göre; çocukluk döneminde edinilen birtakım çelişkiler yaşam boyu süren temelli bir nitelik göstermekte ve siyasal davranışları etkilemektedir. Bireyin çocukluk dönemindeki tecrübeleri onun tüm hayatında siyasal davranış ve tutumlarını etkileyecektir.

Ailenin siyasal toplumsallaşmadaki rolüne çok büyük bir anlam atfeden bu yaklaşımın en büyük çıkması, aile dışındaki siyasal toplumsallaşma etmenlerinin rolünü ya çok küçümsemesi ya da toptan yok saymasıdır. Oysa, yapılan güncel araştırmalar ortaya koymuştur ki siyasal toplumsallaşmada en az aile kadar önemli birçok faktör bulunmaktadır. Hele bir de günümüz teknolojilerinde sosyal medya ve internet kullanımının bireyin erken yaşlarında onun düşünce dünyasında ve kişiliğinin oluşumunda yarattığı etkiler düşünüldüğünde bu yaklaşımın ne kadar dar bir çerçeveye oturtulduğu daha iyi anlaşılmaktadır.

2. *İşlevselci Yaklaşım:* Daha çok siyasal toplumsallaşmanın sisteme sağladığı faydalar üzerine yoğunlaşan bu yaklaşım, siyasal toplumsallaşmayı sisteme sürekli bir destek sağlanması amacıyla gerçekleştirilen bir olgu olarak ele almaktadır. Bu yaklaşımın savunucularına göre; bunalım dönemindeki siyasal sistemleri toplumsallaşma ile kendi bekalarını garanti altına almaktadırlar.

Bu yaklaşıma yöneltilen eleştirilerin odaklandığı nokta ise; işlevselci yaklaşımın toplumsallaşmayı sadece sistemin geleceğini garanti alan bir olgu olarak ele aldığı yönündedir. Oysa yukarıda da zikredildiği üzere siyasal toplumsallaşma sadece sisteme destek veren değil, aynı zamanda sistem karşıtı gruplar tarafından gerçekleştirildiğinde, sistemin geleceği için büyük bir tehlike arz eden bir süreçtir. Ancak sistem, karşıtı olan grupların genel olarak toplumsallaşma, özelde ise siyasal toplumsallaşmadaki etkilerini asgariye indirmek için eğitim kurumunu zorunlu kılarak, siyasal sisteme bağlama, hakim

siyasal değerleri onlara aşılama yönünde bir davranış sergileyerek bu tehdidi bertaraf etmeye çalışabilmektedir. Sistem dışı her türlü sivil eğitimi yasaklama eğiliminde olan bu tür ülkeleri ortaya çıkması muhtemel, sistemin kabullenemeyeceği istek ve talepleri de yine eğitim kurumu aracılığıyla gayrimeşru ilan ederken hukuk sistemi ile de hukuk dışı ve suç unsuru olarak tanımlayıp, bu tür eğilimler pasifize edilmektedir.

Tam da bu noktada sosyal medya ajanlarının işlevselcilerin vurgu yaptığı bu amaç ve fonksiyonu ciddi anlamda aşındırdığı söylenebilir. Özellikle sosyal medyanın ulus devlet tarafından kontrol edilemeyen bir alan yaratıyor olması beraberinde sistemin geleceği açısından oldukça ciddi problemleri de getirmektedir.

3. *Çatışmacı Yaklaşım:* İşlevselci yaklaşıma yöneltelen eleştirilerden yola çıkarak kurgulanan bu yaklaşım, sistemin oyun ve denge üzerine değil çatışma ve sınıfsal farklılaşma üzerine inşa edildiğini savunmaktadır. Aile dışındaki diğer toplumsallaşma etmenlerinin etkilerini de göz önünde bulunduran bu yaklaşım, siyasal toplumsallaşma konusunda genellemeler yapmaya daha elverişli bir zemin hazırlamaktadır. Çatışmacı yaklaşımın ortaya koyduğu en önemli avantaj; toplumsallaşma etmenlerinin etkilerini mutlak değil, birbirlerine bağımlı olarak ele almasıdır. Zira birbirinden bağımsız şekilde toplumsallaşma ajanlarının ele alınması bizleri doğru sonuçlara ve çıkarsamalara götürmeyecektir.

Siyasal toplumsallaşmada, toplumsallaşma etmenlerinin/ajanlarının tümünün etkili olduğu ve iyi bir toplumsallaşma çalışması için bu etmenlerin tamamının etkisinin göz önünde bulundurulması kabul edilmekle birlikte, bazen farklı etmenlerin farklı toplumsallaşma yöntemleri ve araçları benimsediği de karşılaşılan bir gerçekliktir. Siyasal toplumsallaşma sürecinde etmenlerin tümünün türdeş bir kültürü yaygınlaştırması söz konusu ise sistem, çelişkilerden uzak ve istikrarlı bir görünüm arz etmektedir (Turan, 1976: 62). Bu durum, aynı zamanda “bölüntüsüz toplumsallaşma” olarak da adlandırılmaktadır. Bunun aksi bir durum söz konusu olduğunda ise yani toplumsallaşma ajanlarının birbirleriyle çelişik ve ilgisiz toplumsallaşma sağlamaları durumunda, “bölüntülü toplumsallaşma”dan bahsedilmektedir (Alkan, 1989: 156).

Bölüntülü toplumsallaşmanın söz konusu olduğu siyasal sistemlerde birey yaşayacağı yoğun çatışmalar nedeniyle çok zaman yabancılaşma yaşar ve kendisini sistemin dışında konumlandırmayı tercih eder. Çalışmanın konusunu teşkil eden sosyal medyanın siyasal toplumsallaşma süreçlerinde özellikle gençlerin algı dünyalarında bu yönde bir değişiklik yapması olasıdır.

Siyasal toplumsallaşma konusunda üzerinde durulması gereken önemli bir diğer nokta ise siyasal toplumsallaşma biçimleridir. Siyasal toplumsallaşma, hangi etmen aracılığıyla gerçekleşirse gerçekleşsin iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki; toplumsallaşma etmeninin ve toplumsallaşmaya muhatap bireyin bilinçli bir çabası olmaksızın gerçekleşen, bireyin toplumsallaşma etmeni çerçevesinde toplumsal ilişkilerden edindiği izlenimler çerçevesinde gerçekleşen ve “dolaylı siyasal toplumsallaşma” olarak adlandırılan toplumsallaşma modelidir. İkincisi ise, doğrudan siyasal toplumsallaşma olarak da adlandırılan, toplumsallaşma etmeninin ya da bireyin bilinçli çabaları sonucunda oluşan toplumsallaşma tipidir. Doğrudan siyasal toplumsallaşma dört farklı şekilde cereyan etmektedir. Bunlar; taklit, eğitim, siyasal deneyimler ve beklentisel siyasal toplumsallaşma tipleridir (Alkan, 1989: 24).

Taklit yoluyla oluşan siyasal toplumsallaşmada, fert, çevresinde saygı duyduğu ya da rol-model olarak kabul ettiği kişinin sergilediği veya benimsediği siyasal değer ve tutumları içselleştirerek, bir diğer ifadeyle o kişiyle özdeşleşerek bir siyasal toplumsallaşma yaşar. Siyasal eğitim ile siyasal toplumsallaşmada ise, gerek toplumsallaşma etmeninin verdiği özel eğitim ve gerekse ferdin kendi çabaları sonucu elde ettiği bilgiler çerçevesinde gerçekleşen toplumsallaşma söz konusudur. Eğitim yoluyla toplumsallaşmayı sağlayan etmenlerin başında okul gelmektedir.

Bunun yanında aile ve arkadaş gruplarının da kimi zaman bireye yönelmiş bir siyasal eğitim çabasına tanıklık edilebilmektedir. Siyasal deneyimler ise daha çok yaşam tecrübesi ile alakalı olan, ferdin yaşam sürecinde edindiği izlenimler sonucunda yaşadığı toplumsallaşma biçimidir. Son olarak, “beklentsel toplumsallaşma” ise, dikey hareketlilik yaşayan fertlerin, dahil olmayı umdukları toplumsal sınıfın siyasal değerlerini benimsemesi olarak ifade edilmektedir.

Siyasal Toplumsallaşma Ajanları

Bireyin siyasal sistemi içselleştirmesi ve bu sistemin bir parçası haline gelmesi süreci olarak tanımlanan siyasal toplumsallaşma sürecinde, kimi zaman bilinçli kimi zaman ise bilinçsiz bir şekilde rol alan ajanlar bulunmaktadır. Bunlar, “siyasal toplumsallaşma etmenleri” olarak tanımlanmaktadır. Literatürde “toplumsallaşma ajanları” olarak ifade edilen bu ajanlar; aile, okul, arkadaş grupları, meslek grupları, kitle iletişim araçları, siyasal toplumsal dernek ve örgütler ile diğer etmenler olarak sıralanmaktadır. Tüm bunlara ilaveten günümüzün yadsınamaz gerçekliği olarak sosyal medya platformları da bir toplumsallaşma etmeni olarak kabul edilmelidir.

Toplumsal yapının temel çekirdeği olan aile, aslında bilinçli bir siyasal toplumsallaşma ajanı değildir. Çocuk, aileden aldığı ipuçları aracılığıyla bir siyasal bilinç edinmeye başlar. Örneğin; geleneksel ailede aile içindeki kaynakların dağıtıcısı rolündeki babaya itaat, bireyin daha sonraki yaşantısında bir kaynak dağıtıcısı olarak göreceği siyasal otoriteye olan itaatini beslemektedir. Buradan hareketle denilebilir ki, daha çok duygusal bir toplumsallaşmanın yaşandığı ailede çocuk, siyasal değerleri için genel bir çerçeve belirlemede ve bu genel çerçevenin içeriğini daha sonraki yaşamında doldurmaktadır (Turan, 1976: 56).

Ailenin bireyin siyasal toplumsallaşması üzerindeki etkisi sadece birey ile aile fertleri arasındaki özdeşleşme ilişkilerinden değil aynı zamanda aile içi ilişkilerin biçiminden de oldukça yoğun şekilde etkilenmektedir. Mesela ailede alınan kararlara dahil edilen bireylerde yoğunluklu olarak demokratik eğilimler gözlenirken, karar mekanizmalarına dahil edilmeyen ve görüşlerine saygı duyulmayan çocuklarda ise otoriter eğilimlerin gözlemlendiği tespit edilmiştir (Uysal, 1984; 83, Dursun, 2002; 220). Bu noktada klasik toplumsallaşma teorilerinin savunusunun aksine bir noktada sosyal medya kullanımının olumlu etkilerinden de bahsedilebilir. Aile içi ilişkilerde görüşlerine başvurulmayan birey, baskılanan görüşlerini sosyal medya üzerinden rahatlıkla ortaya atabiliyor ve bunları istemesi durumunda eleştiriden vareste bile tutulabiliyor. Kendini ifade edebilme yetisine ve imkanına erişen bireyin radikalleşmesi, beklenen bir durum olmaktan çıkmaktadır. Zira yapılan araştırmalar göstermiştir ki özellikle kendini ifade edemediği, katı otoriter aile tiplerinde yetişen bireylerin radikal siyasal eğilimlere sapma oranları diğerlerine göre daha yüksektir (Alkan, 1989; 75).

Ailenin yukarıda bahsi geçen dolaylı siyasal toplumsallaştırıcı etkilerinin yanında, özellikle siyaset ile doğrudan ilgilenen ailelerde, doğrudan toplumsallaştırıcı bir etkisi de bulunmaktadır. Bu tip ailelerde yetişen bireylerin ilerleyen yaşlarında aileden aldıkları toplumsallaşma referansları ile diğer siyasal toplumsallaşma ajanlarını karşıladıkları ve bu referansların birer süzgeç görevi gördüğü tespit edilmiştir (Alkan, 1989; 23). Ailenin bu etkisi diğer toplumsallaşma ajanlarından alınacak mesajların ayıklanmasında önemli bir işlev görmekle birlikte, sosyal medya kullanımının yaşının her geçen gün düştüğü günümüz dünyasında ne yazık ki çok da anlamlı olmayabiliyor. Özellikle aile tarafından henüz küçük olduğu için siyasal bir yapılandırmaya tabi tutulmayan çocuk, sosyal medya üzerinden herhangi bir filtrelemeye tabi olmaksızın siyasal mesajlarla yüzleşebilmektedir. Bu ise tamamen kontrol dışı bir siyasal toplumsallaşmaya maruz kalma riskini taşımaktadır.

Ailenin siyasal toplumsallaşma üzerindeki etkisi sosyo-ekonomik sınıfa göre de büyük önem taşımaktadır. Özellikle toplumsal seyyaliyetin düşük olduğu alt sosyo-ekonomik sınıfa dahil ailelerde çocuk, eğitim ve benzeri araçlar ile mensubu olduğu ailenin değerlerini aşamamışsa, ailenin siyasal değerlerine alternatif bir değer örüntüsüyle karşılaşamayacağı için, ailenin siyasal

toplumsallaştırıcı etkisi önemli derecede hissedilecektir. Buna karşın eğer fert, ailenin dahil olduğu sınıfa nazaran farklı bir seyyaliyet yaşarsa, bu durumda farklı siyasal değer örüntüleri ile karşılaşır, farklı bir siyasal toplumsallaşma yaşayabilecektir (Yücekök, 1987; 26). Yine bu noktada da sosyal medyanın klasik toplumsallaşma teorileri üzerinde yeniden düşünülmesini gerektirecek etkileri görülmektedir. Bugün artık sosyo-ekonomik sınıf, seyyaliyet gibi kavramlardan bağımsız olarak, sanal dünyada birey farklı bir sosyal dünyanın parçası gibi yaşantısını sürdürebilmektedir. Dolayısıyla farklı siyasal bilgi ve verilere sınıf farkı gözetilmeksizin herkes ulaşabilmektedir. Dolayısıyla bireylerin ailenin verdiği siyasal değerler ile yetinmesi gibi bir durum söz konusu değildir. Bu ise siyasal toplumsallaşma üzerinde ailenin etkisini azaltmaktadır.

Siyasal toplumsallaşma sürecinde etkin olan bir diğer ajan olarak ise arkadaş grupları karşımıza çıkmaktadır. Bireyin üzerindeki etkisi, özellikle ergenlik döneminde yoğun olan arkadaşlık grupları, okulun bir toplumsallaşma etmeni olarak ferde inhisar edemediği, bireyin de aileden uzaklaştığı dönemlerde bir toplumsallaştırma ajanı olarak ön plana çıkmaktadır (Alkan ve Ergil, 1980: 59). Okulun, bir diğer ifadeyle eğitim kurumunun toplumsallaştırıcı etkisine karşı kendini kapatan, diğer taraftan ergenlik psikolojisi ile ailenin etkilerinden görece uzaklaşan birey arkadaş gruplarının etkisi ile farklı siyasal değerler edinme yoluna evrilebilir. Bu özellikle aileden uzaklaşan bireylerde sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Bunun yanında fert, ailenin etkisi altındayken bile farklı toplumsal sınıflara mensup arkadaşlarının etkisi ile aileden farklı bir siyasal toplumsallaşma süreci yaşayabilmektedir (Alkan, 1989: 79).

Klasik toplumsallaşma kuramları arkadaş çevresinin toplumsallaştırıcı etkisinden bahsederken, eğer aile ile aynı toplumsal sınıfa mensup bir arkadaş çevresi edinilmiş ise aileden farklı bir toplumsallaşma süreci beklenmemektedir. Bu durum, özellikle kent altı yerleşim birimlerinde ve planlı kentleşmenin yaşandığı topluluklarda genellikle karşılaşılan bir siyasal toplumsallaşma biçimidir. Çalışma konusunu oluşturan sosyal medyanın etkisi bu nokta da yeni toplumsallaşma biçimlerini derinden etkilemektedir. Zira sosyal medya mekan odaklı arkadaşlık ilişkilerini çok öteye taşıyarak birbirinden farklı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel grupların arkadaşlığına olanak sağlamaktadır. Bugün toplumun en alt tabakasında yer alan bir birey rahatlıkla en üst tabakadan birisi ile iletişim ve etkileşim içinde olabilmektedir. Dolayısıyla birey homojen bir arkadaş çevresine sahip olmaktan çok öte, farklı siyasal değer ve tutumlara sahip kitlelerle iletişim halinde olabilmektedir. Bu da ailenin siyasal değerlerini takip eden bir kuşaktan ziyade farklı toplumsallaşma mecralarından beslenmiş ve farklı siyasal değer ve tutumlara sahip olması olası bir kuşak ortaya çıkarmaktadır.

Siyasal toplumsallaşma konusunda karşımıza çıkan bir diğer kurum da okul/egitim kurumudur. Okul buraya kadar zikredilen tüm toplumsallaşma ajanlarından farklı olarak organize bir toplumsallaştırma işlevi gören bir kurumdur. Bir siyasal toplumsallaşma etmeni olarak diğerlerinden daha uzmanlaşmış ve yaygın bir kurum olan okulun amacı, toplumda egemen olan siyasal değerleri ferde aktarmaktır (Kahraman, 2000: 33).

Klasik toplumsallaşma kuramlarına göre; eğer toplumsal bir bütünleşme söz konusu ise toplumsallaştırma etmeni olarak okulun diğerlerinden farklılığından söz edilemez. Buna karşın köklü değişim geçiren toplumsal yapılarda okulun siyasal toplumsallaşmadaki işlevi diğer ajanlardan belirgin bir şekilde farklılaşmaktadır (Alkan, 1989: 86). Zira okul yaşanan değişim süreci ile ortaya çıkan yeni siyasal yapı/ideolojinin halka kabul ettirilmesinde bir araç işlevi görmektedir.

Okulun siyasal toplumsallaşma sürecindeki işlevi; dersler ve öğretmen etkisi, materyalin etkisi ve ders dışı ortamın etkisi olmak üzere üç boyutlu olarak ele alınmaktadır. Bu üç boyut da oldukça dikkatli bir şekilde dizayn edilmiş ve amaca odaklı olarak işlev görmektedirler. Bu durum özellikle köklü bir sistem değişikliği yaşanan siyasal yapılarda daha da belirginleşmektedir. Çünkü okul bu tip yapılarda siyasal meşruiyetin sürdürülmesi ya da yeni bir meşruiyet çerçevesi oluşturulmasında büyük bir önemi haizdir (Alkan, 1989: 93; Dursun, 2002: 225).

Bir siyasal toplumsallaşma ajanı olarak okulun bir diğer önemli özelliği ise; siyasal sistemin okulları bir kontrol aracı olarak kullanmasıdır. Buradaki kontrolden kasıt, okul ile siyasal sisteme yeni katılan bireylere sistem ile uyumlu değerler aşılanarak onların sistem için birer tehdit olmasının önüne geçilmektedir. Bu yönüyle ister az gelişmiş siyasal sistemler olsun isterse modern gelişmiş demokratik yapılar olsun, okul bir siyasal toplumsallaşma ajanı olarak aynı zamanda sistemin geleceğinin de garantisi durumundadır. Fakat özellikle sosyal medya kullanımının artması okulun bu garantör işlevini de zaafa uğratmaktadır.

Mutlak bir siyasal sistem kontrolüne tabi olan okulda yaratılmaya çalışılan sisteme uyumlu/sistemin istediği birey, herhangi bir kontrol ya da müdahalenin olası olmadığı sosyal medya ile çok farklı bir toplumsallaşma süreci geçirebilmektedir. Bu durum ise siyasal sistemlerin geleceği açısından önemli tehditler oluşturabilecektir. Özellikle 2010'lu yıllarda dünya genelinde birçok ülkede yaşanan toplumsal hareketler dikkate alındığında aslında bu toplumsallaşma biçiminin siyasal sistemler için ne denli büyük bir tehdit olduğu anlaşılacaktır.

Siyasal toplumsallaşmada karşılaşılan bir diğer ajan ise meslek gruplarıdır. Bunların, diğer ajanlara nazaran daha bilinçli bir döneme denk gelmesi ve bireyin siyasal toplumsallaşmasının görece olgunluk döneminde karşılaşılmaması nedeniyle diğerleri kadar etkilemediği düşünülmektedir. Fakat bazı durumlarda bireylerin aidiyet hissini bir uzantısı olarak bu grupların siyasal tercihini benimsediği de görülmektedir (Tatar, 1997: 66).

Dernek ve örgütler de siyasal toplumsallaşma sürecinde birer ajan olarak işlev görmektedirler. Özellikle siyasal bir amaç için kurulmuş olan dernek ve örgütler bu noktada ön plana çıkmaktadır. Fakat meslek örgütlerinde olduğu gibi bunların da bireyin yetişkinlik döneminde karşılaştıkları ajanlar olmalarının doğal sonucu olarak büyük bir etkiye sahip olduklarını söylemek güçtür. Fakat yine meslek gruplarında olduğu gibi, siyasal amaçlı kurulmayan dernek ve örgütlerde, bireyin aidiyet hissini bir uzantısı olarak siyasal toplumsallaşma sürecinde o güne kadar oluşmuş yapıdan farklı bir toplumsallaştırma işlevi ile karşılaşılabilmektedir.

Çalışma konusuyla en yakın ilişkisi olan bir diğer siyasal toplumsallaşma ajanı ise kitle iletişim araçlarıdır. Birincil ilişkilerin hakim olduğu geleneksel toplum yapısında pek fazla rastlanılmazken, günümüz modern dünyasında günlük yaşamın vazgeçilmez bir parçası olan kitle iletişim araçları aynı zamanda modern birey için bilgiye ulaşmanın da en önemli yollarından biri olarak kullanılmaktadır. 20. Yüzyıla büyük oranda damga vurmuş olan kitle iletişim araçları bireylerin yalnızlaşacağına yönelik önemli eleştiriler alırken, 21. yüzyılda sosyal medyanın da bu alana dahil olması ile birlikte toplumsal ilişkilerin tamamen biçim değiştirmesine neden olmuştur. Tam da bu değişimden dolayı, bugün sosyal bilimlerin önemli bir çalışma alanı haline gelmeye başlamıştır.

Bir siyasal toplumsallaşma etmeni olarak kitle iletişim araçlarının günümüz dünyasında geleneksel toplumlara nazaran daha fazla etki sahibi olduğu kabul edilmektedir. Buna karşın geleneksel toplumda önemli bir toplumsallaştırıcı etkiye sahip olan kanaat önderlerinin de aslında kitle iletişim araçlarından önemli oranda etkilendiği gerçeği düşünüldüğünde, bu dolaylı etkinin mukayeseyi de anlamsız kıldığı görülmektedir (Kahraman, 2000: 36). Dolayısıyla kitle iletişim araçlarının her tür toplum yapısında önemli bir etkiye sahip olduğu kabul edilmektedir.

Klasik toplumsallaşma savunucularına göre; toplum tipi ne olursa olsun kitle iletişim araçları siyasal toplumsallaşma sürecinde yeni eğilimler oluşturmaktan ziyade, var olan siyasal eğilimleri pekiştirmek ve geliştirmek yönünde bir işlev görmektedir (Alkan, 1989: 145). Zira birey, kitle iletişim aracı seçiminde kendi yerleşik siyasal değer ve tutumlarını dikkate alarak bir seçim gerçekleştirmektedir. Fakat bireyin herhangi bir eğilimi ya da bilgisi olmayan konularda bazen kitle iletişim aracının kurucu etkisi ile de karşılaşılmaktadır (Yücekök, 1987: 27). Bu noktada sosyal medyanın bir kitle iletişim aracı gibi sadece pekiştirici değil aynı zamanda kurucu etkiye sahip

olduğu da ileri sürülebilecektir.

Siyasal Toplumsallaşma Ajanı Olarak Sosyal Medya

Buraya kadar sıraladığımız klasik toplumsallaşma ajanlarının yanında belki de günümüz toplumunda adından en sık bahsedilene sosyal medya olarak nitelendirilebilir. Sosyal medya genel özellikleri dikkate alındığında, klasik toplumsallaşma ajanlarının birçoğunun taşıdığı özellikleri aynı anda bünyesinde barındırmaktadır. Bunun yanında klasik ajanlara nazaran önemli avantajları da vardır.

Sosyal medyanın toplumsallaşma sürecindeki yeri değerlendirilirken öncelikle sosyal medyanın günümüz dünyasındaki durumunu ele almak gerekmektedir. 2020 Dünya İnternet, Sosyal Medya ve Mobil Kullanım İstatistikleri incelendiğinde sosyal medya kullanan kişi sayısının dünya genelinde yaklaşık 3.8 milyar ile toplam nüfusun neredeyse yarısına ulaştığı görülmektedir. Yine aynı veriler incelendiğinde dünyanın en çok ziyaret edilen web siteleri listesinde ilk 10 içerisinde 4 adet sosyal medya adresi dikkat çekmektedir. Yine veriler incelendiğinde sosyal medyada geçirilen sürenin dünya genelinde günlük ortalama 2 saat 24 dakika olduğu görülmektedir ki bu klasik sosyal medya ajanlarıyla karşılaştırıldığında bireyin sosyal medyadan ne kadar etkilenebileceğini gözler önüne sermektedir. Verilerin ortaya koyduğu en önemli bulgulardan biri ise sosyal medya kullanımının özellikle gençler arasında yetişkinlere nazaran daha yoğun kullanıldığı gerçeğidir. En fazla kullanılan 5 sosyal medya aracının üye profilleri incelendiğinde yoğunluğun 30 yaş altında toplandığı görülmektedir (<https://wearesocial.com/digital-2020>).

Sosyal medya kullanımına ilişkin yukarıdaki veriler dikkate alındığında; özellikle genç kuşak olarak tabir edilen kesimin sosyal medyayı daha yoğun kullandığı anlaşılmaktadır. Siyasal toplumsallaşma kuramları dikkate alındığında, gençlerin gündelik hayatlarında bu denli önemli bir yer edinen sosyal medyanın siyasal toplumsallaşma üzerindeki etkisi yadsınamaz bir gerçek olarak ön plana çıkmaktadır.

Klasik toplumsallaşma araçlarına nazaran bireyi pasif bir konuma iten sosyal medya araçları hareketsiz toplumsallaşma olarak adlandırılan yeni bir toplumsallaşma biçimini ortaya çıkarmıştır (Binark, 2007: 23). Bireyin toplumsallaşması üzerindeki etki muhakkak ki siyasal toplumsallaşma üzerinde de kendisini göstermektedir. Normal toplumsallaşma noktasındaki bu yeni biçim aynı şekilde siyasal toplumsallaşma alanında da kendisini göstermekte, bireye aktif bir takım roller biçen klasik siyasal toplumsallaşma ajanlarının aksine sosyal medya siyasal anlamda pasif bir birey yaratmaktadır. Özellikle batılı modern demokrasilerde siyasal seçimlere düşük katılım şeklinde kendini gösteren bu toplumsallaşma biçimi gün geçtikçe dünyanın diğer yerlerinde de seçimlere katılımı aşağı çekmektedir.

Sosyal medyanın siyasal toplumsallaşma alanında yarattığı bu yeni pasif toplumsallaşma biçiminin ilerleyen süreçte ortaya koyabileceği en önemli etkilerden birisi şüphesiz siyasal katılımın davranış biçimleri noktasındadır. Zira şu anda sosyal medyanın en fazla eleştiri aldığı hususların başında bireylerin asosyal birer varlık haline geliyor olmalarıdır. Dolayısıyla siyasal sosyalleşmesini büyük oranda sosyal medya üzerinden gerçekleştiren bir ferden ortaya koyacağı siyasal katılma davranışı da bununla eşgüdümlü olarak farklılaşacak, aktif katılma davranışlarının yerini görece daha pasif olanlar alacaktır. Mesela siyasal bir konuyla ilgili tepkisini gösteri ve mitinglerle ortaya koymak yerine sosyal medya üzerinden oluşturulan gruplar ve sanal portallara üye olarak bu tepkiyi dışa vurmaya çalışacaktır.

Bu noktada değinilmesi gereken önemli bir husus ise siyasal hareketler noktasında görülmektedir. Seçimlere katılımı düşüren sosyal medyanın pasif toplumsallaştırıcı etkisi özellikle siyasal hareketlerde bazen aksi yönde sonuçlar doğurabilmektedir. Sosyal medyanın haberdar olma anlamında bireylere kazandırdığı avantaj toplumsal hareketlerde bazen oldukça hızlı ve kolektif tepki verilmesini de sağlamaktadır. 2010'lu yıllarda dünyanın pek çok yerinde yaşanan siyasal

hareketlerde sosyal medyanın etkisi bugün artık tartışılmaz bir şekilde kabul görmektedir.

Sosyal medyanın siyasal toplumsallaşma sürecinde ortaya çıkardığı bir diğer önemli değişim ise klasik toplumsallaşma ajanları arasındaki eşgüdümün dışına çıkabilme ihtimalinin yüksekliğidir. Zira sosyal medya üzerinden yaşanan toplumsallaşma sürecinde birey o güne kadar hiç karşılaşmadığı farklı kültürel yapılar ile karşılaşabilmektedir. Klasik toplumsallaşma araçları arasında büyük oranda bir oydaşım söz konusudur. Mesela bireyin ailesi ve arkadaş grupları önemli ölçüde benzer kültürel yapıların içerisinde toplumsallaşmış ve benzer değerleri paylaşmaktadır. Oysa sosyal medyanın mekânsal anlamda yarattığı sınırsızlık bireyi farklı kültürel değerlerle örülü bir toplumsallaşma süreci ile karşılaştırabilmektedir. Birey bu süreçte ailenin ve yaşadığı çevrenin çok dışında bir siyasal değer ve tutum sergileyebilmektedir. Bu değer ve tutumlar karşıt bir siyasal kültür oluşumuna bile neden olabilmektedir. Özellikle sosyal medya üzerinde kontrolden uzak bir sanal dünya yaratılabiliyor olması bireyin bu alanda hakim değerlerin dışında farklı bir siyasal birey olmasına imkan tanıyabilmektedir.

Bir siyasal toplumsallaşma ajanı olarak sosyal medyanın klasik toplumsallaşma ajanlarından ayrıldığı önemli bir nokta ise devlet kontrolünün dışında bir alan olmasıdır. Yukarıda da zikredildiği üzere devlet, özellikle okul aracılığıyla hakim siyasal değerler üzerinden bir siyasal toplumsallaşma gerçekleştirerek düzenin devamını sağlamaya çalışmaktadır. Özellikle sosyal meyanın devlet denetimine çok fazla imkan tanımaması, devletin bu denetim ve kontrol gücünü de elinden almaktadır. Bu bir yönüyle önemli bir demokratik kazanım olarak görülebilir. Fakat diğer taraftan yıkıcı politikaların gelişmesi ve kitleler nazarında destek bulmasına da neden olabilmektedir. Özellikle siyasal değerleri henüz oturmamış, siyasal sistemle alakalı bilgi seviyesi düşük olan bireylerin sosyal medya üzerinden edindiği yanlış bilgiler ile yanlış bir toplumsallaşma süreci yaşanabilmektedir. Bugün artık terör örgütlerinin sosyal medya üzerinden destekçi elde etmek amacıyla yürüttükleri faaliyetler apaçık ortadadır.

Sosyal medyanın artık bir siyasal toplumsallaşma aracı olmasının beraberinde getirdiği bir takım avantaj ve dezavantajlar bulunmaktadır. Bu çerçevede sosyal medyanın siyasal toplumsallaşma aracı olarak ön plana çıkmaya başlamasının beraberinde getirdiği en önemli avantajlardan biri ise siyasal olay ve durumlara verilecek tepkinin daha hızlı bir şekilde gösterilmesine imkan tanınmasıdır. Çünkü sosyal medya araçlarının en büyük avantajı bireylere sağladığı imkanlarla toplumsal sorun ve olaylara zaman ve mekan kısıtı olmaksızın daha hızlı ve daha kalabalık kitleler halinde tepki verilebilmesine olanak sağlamalarıdır (Şener, 2013). Bu durumun bireylerin siyasal sistemin ve siyasal toplumun bir parçası olmasını hızlandırdığı yadsınamaz bir gerçektir. Fakat şunu da unutmamak gerekir ki bazen siyasal olana hızlı tepki verebilme kapasitesi olumsuz sonuçları da beraberinde getirebilmektedir. Özellikle sosyal medya üzerinden edinilen bilgilerin doğruluğuna ilişkin ciddi sorunlar varken, kaynağı ve doğruluğu belirsiz bir bilgi ile aksiyona geçmek bireyin kötü tecrübelerle yüzleşmesine ve bu da siyasal toplumsallaşma sürecinde yabancılaşmasına neden olabilir.

Yine sosyal medyanın siyasal toplumsallaşma sürecindeki önemli bir avantajı da, özellikle muhalefetin değerlerinin de siyasal toplum nazarında yer bulmasına imkan tanınmasıdır. Demokratik sistemlere nazaran karşıt görüşlerin yayılmasına ve toplumda yer edinmesine pek müsaade edilmeyen otoriter yapılarda sosyal medya yardımıyla muhalif fikirler ve değerler rahatlıkla yayılabilmektedir. Bu durum, toplumsal diyalektiğin sağlanmasında önemli bir etki yaratmaktadır. Yine bu anlamda sosyal medya, siyasal toplumsallaşma sürecinde iktidarın ve resmi ideolojilerin etkisini de azaltarak demokrasinin derinlik kazanmasına katkı sağlayacaktır.

Sosyal medyanın siyasal toplumsallaşma ile ilgili önemli bir katkısı da toplumsallaşma sürecindeki gencin siyasal sistemle ilgili daha detaylı bilgiler edinmesine imkan tanınmasıdır. Klasik toplumsallaşma ajanları göz önünde bulundurulduğunda bireyin bilgi edinme kaynakları oldukça sınırlıdır. Okul, dernek ve STK'lar dışında formel bilginin edinileceği kaynaklar oldukça sınırlıdır.

Oysa sosyal medya ortamı, doğru kullanılması ve nitelikli bir medya okuryazarlığı bilgisi ile istenilen bilgilere kolayca ulaşılması noktasında bireylere önemli avantajlar sağlamaktadır.

Bu avantajlara karşın sosyal medyanın siyasal toplumsallaşma aracı olarak beraberinde getirdiği birtakım dezavantajlar da bulunmaktadır. Her şeyden önce sosyal medya bilginin doğruluğunun ciddi anlamda sorunlu olduğu bir platformdur. Her ne kadar yukarıda bilgiye ulaşma anlamında önemli bir avantaj sağladığından bahsedilmiş olsa da, eğer birey sosyal medya okuryazarlığı anlamında yeteri kadar bilgiye sahip değilse, yanlış bilgilerle donatılmış bir siyasal toplumsallaşma süreci yaşayabilir. Bu durum, bireyin siyasal sistemin bir parçası olmasını engelleyecektir. Bunun yanında yanlış bilgiler sistemin yanlış tanımlanmasına ve bunun sonucunda da siyasal yabancılaşmaya neden olabilecektir.

Sosyal medyanın siyasal toplumsallaşma sürecinde taşıdığı önemli bir risk de manipülasyona çok fazla açık olmasıdır. Yönlendirilmiş sosyal medya hesapları ve sayfaları, siyasal sistemle ilgili bilgisi asgari seviyede olan bireyin yanlış bilgilerle donatılmasına neden olabilecektir. Hatta bu durum bireyin karşıt siyasal kültürün bir parçası olarak siyasal sistem açısından yıkıcı faaliyetlerde bulunmasına bile neden olabilecektir. Sosyal medya devlet kontrolü dışında bir siyasal toplumsallaşmaya imkan tanırken siyasal sistemin sonunu da hazırlamaya oldukça elverişli bir araç haline gelebilecektir.

Sonuç

2000'li yıllarda internet teknolojilerinde yaşanan gelişme ve dünya genelinde internetin yaygınlaşması ile birlikte günümüze kadar insanoğlunun hiç karşılaşmadığı bir iletişim biçimi olarak sosyal medya hayatımıza girmiş oldu. İletişim biçimlerinden tüketim alışkanlıklarına kadar pek çok alanda köklü değişimlere neden olan sosyal medya günümüzde gündelik hayatın vazgeçilmez/ayrılmaz bir parçası haline geldi. Bugün dünya nüfusunun yarıya yakını aktif birer sosyal medya kullanıcısı durumundadır.

Sosyal medya kullanımında yaşanan bu hızlı gelişim, klasik sosyolojideki pek çok kavram ve sürecin de değişimine neden olmaktadır. Toplumsallaşma da yaşanan bu değişimden payına düşeni almaktadır. Birey artık yaşadığı topluma entegre olurken, değer ve normların bir kısmını da sosyal medya üzerinden edinmeye başlamıştır. Bu noktada siyasal toplumsallaşma süreçleri de sosyal medyadan etkilenmektedir. Bireyin siyasal değerleri ve normları öğrenmesi sürecinde de sosyal medyanın etkisi olduğu artık yadsınamaz bir gerçektir.

Sosyal medyanın bir siyasal toplumsallaşma aracı olması, klasik toplumsallaşma ajanlarına nazaran bir takım avantaj ve dezavantajları da beraberinde getirmektedir. Her şeyden önce sosyal medya bireye siyasal toplumla ilgili daha fazla ve daha çeşitli bilgilere erişme imkanı sağlamaktadır. Bunun yanında devlet müdahalesinin görece çok az olduğu bir toplumsallaşma ajanı özelliğini de taşımaktadır. Bu da resmî ideolojiden bağımsız bir siyasal toplumsallaşma imkanı sağlar.

Bunlara karşın sosyal medyanın siyasal toplumsallaşma ajanı olarak dezavantajlı yanları da bulunmaktadır. Her şeyden önce sosyal medya üzerinden elde edilen bilgilerin doğruluğu önemli bir problem olarak karşımızda durmaktadır. Bunun yanında bir avantaj olarak kabul edilen devlet müdahalesi ve kontrolünden uzak olmak, siyasal toplumsallaşmanın yıkıcı ideolojilerin benimsenmesi yönünde olması gibi bir problemi de beraberinde getirmektedir.

Tüm bu avantaj ve dezavantajlara rağmen sosyal medyanın yarının dünyasında önemli bir toplumsallaşma ajanı olacağı muhakkaktır. Bu alana ilişkin yapılacak saha araştırmaları, toplumsallaşma ve özelden de siyasal toplumsallaşma üzerindeki etkileri daha detaylı şekilde ortaya koyacaktır.

Kaynakça

- Alkan, T. (1989). *Siyasal bilinç ve toplumsal değişim*, Gündoğan Yayınları.
- Alkan, T., & Ergil, D. (1980). *Siyaset psikolojisi*, Turhan Kitapevi.
- Binark, M. (2007). *Yeni medya çalışmalarında yeni sorunlar ve yöntem sorunu*, Dipnot Yayınları.
- Celkan, H. (1996). *Eğitim sosyolojisi*, 4. Basım, Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Çambay, S. (2015). Bir toplumsallaşma aracı olarak yeni medya: Kuramsal bir değerlendirme, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları*, Cilt: 5(2), 237-247.
- Dursun, D. (2002). *Siyaset Bilimi*, Beta Yayınları.
- Dursunoğlu, İ., & Kömür, G. (2018). Siyasal toplumsallaşma sürecinde kitle iletişim araçları: Geleneksel medyadan sosyal medyaya. *The Journal of Academic Social Science Studies*, Number 71, 405-418.
- Fichter, J. (1996). *Sosyoloji nedir?*, 3. Basım, Çev. Nilgün Çelebi, Atilla Kitapevi.
- Kahraman, M. (2000). *Türkiye’de siyasal sosyalleşme ve siyasal sembolizm*, Biray Yayınları.
- Metin, O. (2016). Sosyal Medyanın siyasal toplumsallaşmaya etkileri: Bir alan araştırması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 221-267.
- Şener, G. (2013). Toplumsal mücadele alanı olarak sosyal medya, *Sosyal Medya ve Ağ Toplumu: II: Kültür, Kimlik, Siyaset*, Ed: Can Bilgili, Gülüm Şener, Reklam Yaratıcıları Derneği Yayınları.
- Tatar, T. (1997). *Siyaset sosyolojisi*, Turan Yayınları.
- Turan, İ. (1976). *Siyasal sistem ve siyasal davranış*, Der Yayınları.
- Türköz, Ş. (2016). Siyasal toplumsallaşma sürecinde kitle iletişim araçları ve sosyal medyanın rolü. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 97-114.
- Uysal, B. (1984). *Siyasal katılma ve katılma davranışına ailenin etkisi*, TODAİE Yayınları.
- Yücekök, N. (1987). *Siyasetin toplumsal yapısı*, AÜ. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- <https://wearesocial.com/digital-2020>.